

Okul Yöneticilerinin Okullarda Yürütülen İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Değerlendirmeleri

Halil İbrahim Altunel¹ - Yeliz Pekacar² - Elif Altunel³

Öz

Bu araştırmanın amacı, okullarda yürütülen iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarına ilişkin okul yöneticilerinin görüş ve değerlendirmelerini belirlemektir. Niteliksel olarak tasarlanmış bu çalışmada, bütünsel tek durum modeli benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu kamu okullarında görev yapan 22 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşmelerde katılımcılara beş soru sorulmuştur. Verilerin analizinde tümdengelimli içerik analizi tekniğinin kullanıldığı çalışmada temalar ve kodlar belirlenmiştir. Araştırmada, mevcut İSG uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşlerinin "Uygulamaların Değerlendirilmesi" ve "Sorumluluk ve Farkındalık"; açık alanların iyileştirilmesine ilişkin görüşlerinin "Eğitim" ve "Güvenlik"; öğretmenlerin bu konuda eğitime ihtiyaçları olup olmadığına ilişkin görüşlerinin "Acil Durum Müdahalesi", "İlk Yardım", "Ekipman Kullanımı", "Farkındalık"; İSG uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik görüşlerinin ise "Eğitim", "Destek ve Yardım" ve "Denetim" temalarında toplandığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: İş sağlığı ve güvenliği, Okul yönetimi, Okul güvenliği, Okul sağlığı

Opinions of School Administrators on Occupational Health and Safety Practices in Schools

Abstract

The aim of this research is to determine the opinions and evaluations of school administrators regarding occupational health and safety (OHS) practices carried out in schools. In this qualitatively designed research, a holistic single case model was adopted. The study group of the research consists of 22 school administrators working in public schools. Conveniently accessible sampling method was used to determine the study group. Research data was collected with a semi-structured interview form developed by the researchers. During the interviews, participants were asked five questions. Themes and codes were determined in the research where deductive content analysis technique was used to analyze the data. In the research, the opinions of school administrators about current OHS practices were united under the themes of "Evaluation of Practices" and "Responsibility and Awareness". Opinions on the improvement of open spaces were collected under the themes of "Education" and "Security". Opinions on whether teachers need training on this subject are united in the themes of "Emergency Response", "First Aid", "Equipment Use" and "Awareness". Opinions on increasing the effectiveness of OHS practices are "Training", "Support and Assistance" and "Supervision".

Keywords: Occupational health and safety, School management, School safety, School health

Türü: Araştırma makalesi	Gönderim Tarihi: 23.10.2024	Kabul Tarihi: 16.02.2025
---------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

Atf: Altunel, H. İ., Pekacar, Y. ve Altunel, E. (2025). Okul yöneticilerinin okullarda yürütülen iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin görüş ve değerlendirmeleri. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 3(1), 33-49, Doi: 10.5281/zenodo.14824005

¹ Müdür Yardımcısı, Altınordu Merkez Ortaokulu, hialtunel2000@hotmail.com, ORCID: 0009-0006-3047-4858, Türkiye

² Müdür Yardımcısı, Altınordu Şehit Ali Şahin Odabaşı İlkokulu, yaksuu@hotmail.com, ORCID: 0009-0007-9934-2658, Türkiye

³ Öğretmeni, Adil Karlıbel Özel Eğitim Meslek Okulu, caclar_elif_52@hotmail.com, ORCID: 0009-0003-4558-8098, Türkiye

Giriş

Okullar, bireylere sundukları eğitim-öğretim hizmetleri sayesinde onların kendilerini tanımalarına, potansiyellerini geliştirmelerine ve bir yaşam vizyonu oluşturmalarına katkı sağlayan önemli kurumlardır. Okullarda öğrencilere sağlanan hizmetler ile iyi bir insan, iyi bir vatandaş ve karakter sahibi nesiller yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bireysel anlamda kazanılacak bu nitelikler beraberinde ülkelerin geleceğini de etkileyeceğinden okulların nitelikli, sağlıklı, üretken ve güvenli birer ortam olmaları büyük önem taşımaktadır (Günay & Özbilen, 2023). Bu özelliklere sahip olabilmeleri ve olası olumsuzluk durumlarının önüne geçilmesi ise okullarda sistemli ve planlı olarak yürütülmesi gereken güvenlik çalışmaları sayesinde mümkündür. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği kavramları okullar için hayati önem taşımaktadır.

"İş güvenliği" terimi, çalışanların teknik tehlikelerden korunmasını ifade ederken, "iş sağlığı" çalışma ortamında sağlıklarını etkileyebilecek risk faktörlerinin varlığında çalışanların refahının korunmasını kapsar (Keleş, 2004). İş sağlığı, tüm çalışanların fiziksel, zihinsel, sosyal ve ahlaki refahının en üst düzeyde korunmasını ve geliştirilmesini kapsar. Çalışma ortamlarında bu amaca ulaşmak için standartların altındaki sağlık koşullarının ortadan kaldırılması ve olumsuz koşullara karşı koruyucu önlemlerin uygulanması esastır. Ayrıca, çalışanların fiziksel ve psikolojik olarak uygun pozisyonlara atanması ve görevin hem bireye hem de role göre uyarlanmasının garanti edilmesi çok önemlidir. İş güvenliği, işyerindeki tehlikeli iş uygulamalarından kaynaklanabilecek araçlara, çalışma koşullarına ve malzemelere yönelik her türlü zararı veya rahatsızlığı tespit etmek ve azaltmak için yürütülen bilimsel ve metodik araştırmaları ifade eder (Demir, 2006).

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), iş yeri ile ilgili çeşitli nedenlerle çalışanın sağlığına zarar verebilecek durumları önlemek için yapılan çalışmalardır. İş sağlığı, sanayinin büyümesi ve sanayileşmenin artması nedeniyle gerekli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. İSG kavramı Avrupa Birliği'nde (AB) 1980'li yıllardan beri tartışılmakta ve Türkiye'de cumhuriyet döneminden bu yana önemli kabul edilmektedir. Türkiye'de 22 Haziran 1945 tarihinde Çalışma Bakanlığına bağlı olarak İş Sağlığı Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Tokpınar, 2019). 4857 sayılı İş Kanunu, Aralık 1999'da Avrupa Birliği zirvesinde alınan kararlara uygun olarak Türkiye'nin adaylık statüsünü tanıyarak 2003 yılında kabul edilmiştir. Ayrıca, İSG Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ve 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamasıyla birlikte Türkiye'deki İSG kanunu Avrupa Birliği standartlarıyla uyumlu hale getirilmiştir. Daha sonra bu standartlara uyumu sağlamak için kurallar çıkarılmıştır. Az sayıda madde dışında bu mevzuatın İSG gereklilikleri, 1475 sayılı İş mevzuatından taşınmıştır. Sonuç olarak, İSG düzenlemeleri artık okullar gibi eğitim kurumları da dahil olmak üzere tüm işyerlerinde uygulanmaktadır.

Sanayi Devrimi sırasında işçiler tehlikeli çalışma koşullarıyla karşılaşmış ve yüksek iş kazası ve meslek hastalığı riskiyle karşı karşıya kalmışlardır. Teknoloji ve koruyucu ekipmanlar geliştikçe daha güvenli bir çalışma ortamı oluşmuştur. Ancak, zaman içinde işçilerin iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden yeni tehlikeler ortaya çıkmıştır. Geliştirilmiş önlemlerin uygulanmasına rağmen, güçlü bir iş sağlığı ve güvenliği kültürünün eksikliği, yetersiz mevzuat ve operasyonel sorunlar gibi süregelen eksiklikler işle ilgili kaza ve hastalıkların meydana gelmesini etkili bir şekilde önleyememiştir (Kılıkış, Alper, Şen & Alper, 2014).

Yirminci yüzyıl boyunca iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusu küresel bir ilgi kazanmış ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde önemli

araştırmalar yapmasına yol açmıştır. 1946 yılında BM ile ILO arasında bir anlaşma imzalanması, ILO'nun bir uzmanlık kuruluşu haline gelmesiyle sonuçlanmıştır. ILO, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve işbirliği yaptığı kurumlar işyeri sağlığı ve güvenliği konusunda önemli araştırmalar yürütmüştür. Ülkemizin de üyesi olduğu ILO tarafından kimyasal maddeler için "işyerlerinde maruziyet değerlerinin" belirlenmesi, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılan seçimler ve uluslararası sözleşmelerin oluşturulması, İSG konularının ele alınmasında önemli rol oynamıştır (Çetindağ, 2010).

Okul ortamında İSG'nin amacı, tehlikelerden, şiddetten, zararlı bağımlılıklardan ve korkudan arındırılmış bir okul ortamı oluşturmak ve bunu sürdürmektir. Bu ortam, öğretmenlerin etkili bir şekilde ders vermesine ve öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenmeye katılmasına, başarıların kabul edilmesine ve tüm öğrencilerin gelişmesine olanak tanır (Fişek, 2014). Okul yöneticilerinin okul güvenliği ile ilgili olarak uygulaması gereken tüm güvenlik protokolleri, olumlu bir okul ortamı kültürü ve eğitimde mükemmelliği teşvik etmek için gerekli adımlardır. Okul güvenliği için hazırlık yapmanın amacı, öğrencilerin ve personelin güvenliğini ve refahını sağlamaktır. Modern dünya hızla ve sürekli bir değişme ve gelişme süreci yaşamaktadır. Bu değişme ve gelişmeyle birlikte yeni zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu zorluklar, eğitim, öğretim, sağlık ve güvenlik de dahil olmak üzere toplumun çeşitli yönlerini kapsamaktadır. Ayrıca, yiyecek, içecek, giyecek ve barınma gibi temel malların üretiminin de kendine has sorunları bulunmaktadır. Mevcut salgın sırasında eğitim ve öğretim sektöründe görülen kesintiler, okullardaki İSG politikalarının önemini vurgulamıştır. Yüz yüze eğitimin tamamen durmasına neden olan bu durumun normalleşme aşamasında okul yönetiminin okul içi sağlık ve güvenlik konusundaki sorumlulukları önceki duruma kıyasla önemli ölçüde artacaktır.

Okulların hem çalışanları hem de öğrencileri için sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamına sahip olması gerekir. Bu durum insanları yangın, vandalizm, yaralanma ve hastalık gibi potansiyel tehlikelerden koruyarak sağlanabilir. Okulda İSG yönetimi, okulun her alanında çalışanların sosyal ve ekonomik refahını korur. Öğretmenler çoğu zaman okuldadır, bu nedenle okuldaki kalite yönetim sisteminde İSG yönetimi çok önemli olarak görülmelidir. İyi okullar, çalışanlarını bilimsel olarak tanımlayarak ve uygun güvenlik önlemleri alarak çeşitli risk ve tehlikelerden koruyabilir. Öte yandan İSG ile endüstriyel güvenlik yönetim sistemi, okul yönetim stratejisine göre sistematik ve sürekli iyileştirme şeklinde ele alınmalıdır. Ancak, okul yönetimlerine bu konulara genellikle ek maliyetler yüklediği için sağlanması güçleşmektedir. Başarılı bir iş güvenliği yönetim sistemi, okulun ilgili taraflara olan bağlılığını yalnızca yasal gereklilikleri karşılayarak değil, aynı zamanda olumlu bir organizasyonel iklim, itibar ve iş yeri başarısı ile de arttıracaktır. Ayrıca herhangi bir olumsuz durumda maddi ve manevi zararı en aza indirir (Karadeniz-Aydın, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı meslek yüksekokulları çerçevesinde örgün ve yaygın eğitim veren 164 meslek bölümü vardır. Meslek liselerinde iş sağlığı ve güvenliği riskleri artmakta ve her mesleğin kendine göre riskleri bulunmaktadır. Bu durum sadece bu kurumlarda görev yapan öğretmenleri değil, öğrencileri de ilgilendirmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde uygun bir güvenlik kültürünün oluşturulması, okul çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğine katkı sağladığı gibi öğrencilerin olumlu bir iş güvenliği kültürü geliştirmelerini de sağlar (Karadeniz-Aydın, 2020).

Okulu etkileyen iç (bina, araç-gereç, öğrenci vb.) ve dış (okulun dış çevre öğeleri, belediye vb.) birçok faktör vardır. Bu faktörler okullar için zararlı ya da yararlı etkilere

bulunabilmektedir (Toprakçı, 2001). Söz konusu faktörler sebebiyle okullarda bazen güvenliği tehdit edici çeşitli kazalar yaşanabilmektedir. Bu kazalar Kök-Sevdalı'nın (2019) araştırmasında da ele alındığı şekliyle zehirlenme, elektrik, yangın, ihmal, servis, doğal afet, dikkatsizlik şiddet ve malzeme kaynaklı olabilmektedirler. Bu tür olumsuzluklar, okul ortamının güvenliğini zedeleyebilmekte ve yöneticiden öğretmene, öğrenciye ya da velilere kadar okulda bulunan herkesi etkileyebilmektedir. Diğer taraftan alanyazındaki birtakım araştırmalarda da belirtildiği üzere okullarda kullanılan çeşitli araç, gereç ve ekipmanlar sebebiyle çeşitli iş kazaları ortaya çıkmaktadır (Aydemir, 2022a; Aydemir, 2022b; Kizirgil, 2018). Dolayısıyla ne çeşit olursa olsun karşılaşılabilecek tüm kazalara yönelik İSG çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Alanyazında okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları üzerine araştırmalar bulunsa da (Akdoğan, 2022; Gümüş, 2016; Kök-Sevdalı, 2019; Öz, 2019; Özgüler ve Koca, 2013; Ustaoglu, 2020, Uzun, 2019; Yılmaz, 2009), Bülbül'ün (2016) de belirttiği üzere bu alanda yeterli bir farkındalık oluşmamıştır. Bu farkındalığın oluşması çalışan personele iş sağlığı ve güvenliği üzerine verilecek eğitimlerle sağlanabilir. Nitekim bu eğitimlerin amacı, iş yerleri ve çalışma alanlarının güvenli bir hal alması, bu alanlarda karşılaşılabilecek çeşitli iş kazaları ya da mesleğe yönelik ortaya çıkabilecek hastalıkların daha aza indirgenmesi, iş yerlerinde çalışan personelin sahip olduğu temel haklar ile ilgili bilgi sahibi olmalarının sağlanması ve bu alanlarda riskli durumlar ile ilgili çeşitli önlemlerin alınmasını sağlamaktır (Topgül ve Alan, 2017).

Diğer taraftan kazanılacak İSG bilinciyle birlikte çalışma alanlarında yaşanan deneyimlerin tespit edilmesi ve beraberinde alandaki eksiklik ve ihtiyaçların ortaya çıkarılması İSG'nin bir kültür haline gelmesinde faydalı olacaktır. İSG uygulamalarının yasal bir dayanağa bağlı kalınarak yürütülmesi ve bu uygulamaların okulları da kapsamı sebebiyle eğitim yöneticileri ve araştırmacıların okullardaki İSG çalışmalarını farklı bir bakış açısıyla ele almaları gerektiği durumu da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada okullardaki İSG uygulamalarının yürütülmesinden birinci derecede sorumlu olan eğitim yöneticilerinin okullarda yürütülen İSG uygulamaları hakkında neler düşündükleri ve nasıl bir bakış açısına sahip oldukları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği, her çalışma ortamında yaşamsal bir öneme sahip olan ve özellikle okul ortamlarında dikkatle ele alınması gereken bir konudur. Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik görüşleri, bu konunun önemini vurgulamak adına oldukça değerli ve dikkate değerdir. Bu görüşler, okullarda sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulması için alınması gereken önlemlerin belirlenmesine ve uygulanmasına yönelik kılavuz niteliğindedir. İlk olarak, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri, çalışanların ve öğrencilerin güvenliğini sağlamak adına yapılması gerekenlerin belirlenmesine yardımcı olur. Bu görüşler, okul yöneticilerinin deneyimleri ve gözlemleri üzerine kurulmuş olduğundan mevcut riskleri ve potansiyel tehlikeleri belirleme konusunda önemli bir kaynak oluşturur.

Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik görüşleri, gelecekteki stratejilerin belirlenmesi ve karar verme süreçlerinin iyileştirilmesi için önemli bir referans noktası sağlar. Bu görüşlerin dikkate alınması, okul ortamlarında daha güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının oluşturulmasına katkı sağlar ve sonuç olarak öğrenci başarısı ve memnuniyetini artırır. Bu nedenle, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik okul

yöneticilerinin görüşleri, okul yönetimleri ve ilgili paydaşlar için önemli bir kaynak oluşturur ve bu konuda yapılacak çalışmaların temelini oluşturur. Bu görüşlerin dikkate alınması, okul ortamlarında güvenliği ve sağlığı sağlamak için gerekli adımların atılmasına ve etkili stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlar.

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin okullarda yürütülen iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?
2. İş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığı konusunda okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?
4. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel yöntem ve durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, bireylerin öznel deneyimleri ve anlamlandırmalarını yansıttığı için yorumlayıcı paradigma olarak ifade edilmektedirler. Dolayısıyla araştırmacıların bir durum hakkındaki kişisel görüşleri, araştırmanın sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır (Starman, 2013). Durum çalışmaları, özünde sınırlı sayıda olan olay ya da durumların birbiri ile detaylı bir bağlamsal analizini yaparak gerçek yaşamdaki karşılığını araştırmaktadır (Zainal, 2007). İncelenen durum, okullarda yürütülen İSG uygulamaları olduğundan araştırmada bütüncül tekli durum deseni benimsenmiştir. Bütüncül tekli durum desenleri, olguların daha derinden anlaşılmasını sağlamaktadır (Wright, 2011). İSG uygulamalarına yönelik derinlemesine bir anlayış ortaya konulabilmesi amacıyla birinci derecede sorumlu olan okul yöneticileriyle çalışılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla yapılan uygulamalar, okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda nitel bir bakış açısıyla derinlemesine analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu kamu anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 22 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde araştırmanın amacı ve sahip olunan kaynaklar dikkate alınmıştır. Nitel araştırmalarda verilerin derinlemesine analiz edilmesi hedeflenmektedir. Bu yönüyle çok sayıda bireyin çalışma grubunun içerisine dahil edilmesi mümkün görülmemektedir. Çalışma grubunun belirlenmesinde, maliyet açısından avantajlı olması ve diğer örnekleme stratejilerine kıyasla daha az zaman alması sebebiyle kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi hem nicel hem de nitel araştırmalarda kullanılan bir örnekleme türüdür (Etikan, Musa & Alkassim, 2016). Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		N
Cinsiyet	Erkek	15
	Kadın	7
Eğitim Durumu	Lisans	16
	Lisansüstü	6
Mesleki Kıdem	1-10 Yıl arası	4
	11-20 Yıl arası	8
	21-30 Yıl arası	6
	31 yıl ve üzeri	4
Görev Yapılan Okul Türü	Anaokulu	3
	İlkokul	6
	Ortaokul	8
	Lise	5

Tablo 1'e göre çalışma grubunun büyük çoğunluğunun erkek olduğu, lisans düzeyinde eğitime sahip olanların çoğunlukta olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğunun 11-20 yıl arasında kıdeme sahip oldukları ve katılımcıların çoğunluğunun ortaokulda yönetici olarak görev yaptıkları anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Söz konusu form belli sorulardan oluşmakta ve katılımcılar sorulara verdikleri cevaplarla kişisel görüş ve düşüncelerini açıklamaktadırlar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel bilgileri, ikinci bölümde ise araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanmış olan dört görüşme sorusu ile okul yöneticilerinin eklemek istediği herhangi bir görüş olup olmadığı ile ilgili bir soru yer almaktadır. Görüşmelerde katılımcılara “mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında neler düşünüyorsunuz?”, “İş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?”, “Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığı konusunda neler düşünüyorsunuz?”, “İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik görüşleriniz nelerdir?” ve “Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” soruları sorulmuştur. Alan uzmanı iki öğretim üyesinin onayından geçirilmiş olan görüşme formu çalışma grubunda olmayan 3 okul yöneticisine uygulanarak test edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Görüşmenin esasları ve görüşme verilerinin saklanma şekilleri hakkında katılımcılar bilgilendirilmiştir. Katılımcılara, bu araştırma için ilgili makamlardan gerekli izinlerin alındığı açıklanmıştır. Araştırma sürecinin etik gereklilikleri konusunda açıklamalar yapılmış; görüşmelere katılmada gönüllülüğün esas olduğu belirtilmiştir. Katılımcılara beş soru sorulacağı, görüşmenin yaklaşık 25-35 dakika sürebileceği ve kendilerinin onayından geçmeyen hiçbir ifadenin araştırmada kullanılmayacağı açıklanmıştır. Üniversiteden 10/08/2024 tarihli ve 5/17 sayılı etik kararı alınmış olan araştırmada, katılımcıların ses ve görüntü kaydı alınmasına izin vermemeleri nedeniyle, yapılan görüşmelerde sadece notlar alınabilmektedir. Araştırma verileri katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmelerin tamamı okullarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 25 dakika sürmüştür.

Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde tümdengelimli içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Tümdengelimli içerik analizinde, tüm veriler içerik açısından gözden geçirilir ve belirlenen kategorilere karşılık gelebileceği düşünülen kodlar ile bir kategorileştirme gerçekleştirilir (Polit & Beck, 2012). Verilerin analizinde ilk olarak görüşme formlarının her birine bir sıra numarası verilerek formlar sıralanmıştır. Sonrasında okul yöneticilerine “Y1, Y2, Y3 ....Y22” şeklinde kodlar verilerek görüşme formlarının üzerine yazılmıştır. Bulgular bölümünde okul yöneticilerinin ifadeleri bu kodlara göre verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde; her bir sorunun sıra ile okunması, adlandırılması, kodlanması, kodların tasnif edilmesi ve kategorileştirilmesi aşamaları izlenmiştir. Kodlar ve kategoriler bulgular bölümünde birbirinden bağımsız bir şekilde yapılandırılarak araştırma bulgularının daha açık, net ve anlaşılır olması sağlanmıştır.

Bulgular

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde “Mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Mevcut İş Sağlığı ve Güvenliği Politikaları ve Uygulamalarına İlişkin Görüşler

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Uygulamaların Değerlendirilmesi	Uygulamaların etkinliği	2,4,5,6,7,9,11,12,14,15,17,18,19,20,21,22	16
	Güncelleme gereksinimi	1,3,4,5,7,9,10,11,14,16,17,19,21,22	14
	Kaynak ve destek temini	1,5,7,9,12,14,15,17,20,21,22	11
	Denetim ve değerlendirme	3,6,9,14,17,19,20	7
Sorumluluk ve Farkındalık	Personel sorumluluğu	1,3,4,6,7,10,11,12,13,15,16,17,20,21,22	15
	Önlem alma	3,5,7,9,10,13,15,17,19,20,21,22	12
	Farkındalık oluşturma	1,2,5,7,8,12,13,17,19,21	10
	İletişim	2,4,7,9,10,12,15,17,21,	9
	Geri bildirim	3,4,6,12,13,15,18	7

Tablo 2 incelendiğinde; mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşlerinin "Uygulamaların Değerlendirilmesi" ve "Sorumluluk ve Farkındalık" temalarında toplandığı; uygulamaların değerlendirilmesi temasının "uygulamaların etkinliği", "güncelleme gereksinimi", "kaynak ve destek temini" ve "denetim ve değerlendirme" olmak üzere dört kod altında birleştiği görülmektedir. "Sorumluluk ve Farkındalık" temasının "personel sorumluluğu", "önlem alma", "farkındalık oluşturma", "iletişim" ve "geri bildirim" olmak üzere dört kod altında birleştiği görülmektedir. Okul yöneticilerinin mevcut iş sağlığı ve güvenliği politikaları ve uygulamaları hakkındaki görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Tema: Uygulamaların Değerlendirilmesi

Y17. Mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının oldukça kapsamlı ve etkili olduğunu düşünüyorum.

Y4. Her şey değişiyor. Bundan dolayı bazı alanlarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının da gelişmelere göre güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Y14. Günümüzde birçok şeyim maddi güçle olduğu açıktır. Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının amacına ulaşabilmesi için maddi destek sağlanmalı ve kaynak temin edilmeli.

Y9. Mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının sık sık denetlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü denetim iş ve işlemlerin daha sağlıklı yürütülmesini sağlamaktadır.

Tema: Sorumluluk ve Farkındalık

Y1. İş sağlığı ve güvenliği önemli ve hassas bir konudur. Bu nedenle bu uygulamaların sorumluluğunun iyi paylaşılması gerekir. Bir personelin bu sorumluluğu alması zordur. Bu konuda çok iyi eğitim verilmesi de gerekir.

Y13. İş sağlığı ve güvenliği bir anlamda önleyici bir uygulamadır. Dolayısıyla önleyici bir iş sağlığı ve güvenliği uygulaması personelde farkındalık oluşturacaktır.

Y7. Her konuda olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği konusunda da etkili eğitimler ve uygulamalarla farkındalık yaratmak gerekir. Bu durum bu konunun önemsenmesini ve herkesin daha dikkatli olmasını sağlayacaktır.

Y21. İletişim hem personelin hem de yönetenin birbirinden ve kurumdan haberdar olması anlamına gelir. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği gibi bir konuda iletişimsizlik çok kötü sonuçlar doğurabilir. O halde iletişim kanallarının bu anlamda açık tutulması gerekir.

Y3. İş sağlığı ve güvenliği konusunda her fırsatta geri bildirim sağlanmalıdır ki hatalar düzeltilebilsin, iyi ve kötü yönler görülerek önlem alınabilsin.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt sorusunda “İş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri nelerdir?” sorusunun cevabı aranmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Açık Alanların İyileştirilmesine İlişkin Görüşler

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Eğitim	Etkili personel eğitimleri	1,3,4,5,7,9,11,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22	17
	Acil eylem planları	2,3,4,5,7,9,10,11,15,16,17,19,21,22	14
	İletişim sağlama	1,6,7,9,12,13,15,19,22,21	10
	Paydaşları bilgilendirme	4,6,9,14,17,19,20,21	8
Güvenlik	Ekipmanların bakımı ve yenilenmesi	3,4,5,6,7,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21	16
	Laboratuvar güvenlik önlemleri	1,5,7,9,10,13,14,15,17,19,21,22	12
	Güvenlik alanlarının iyileştirilmesi	2,5,7,8,12,15,17,19,20	9
	Tatbikatların artırılması	7,9,10,12,15,17,22,	7
	Denetimlerin sıklaştırılması	2,6,12,13,15,21	6

Tablo 3 incelendiğinde; iş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin “Eğitim” ve “Güvenlik” temalarında toplandığı; Eğitim temasının “Etkili personel eğitimleri”, “Acil eylem planları”, “İletişim sağlama” ve “Paydaşları bilgilendirme” olmak üzere dört kod altında birleştiği görülmektedir. “Güvenlik” temasının ise “Ekipmanların bakımı ve yenilenmesi”, “Laboratuvar güvenlik önlemleri”, “Güvenlik alanlarının iyileştirilmesi”, “Tatbikatların artırılması” ve “Denetimlerin sıklaştırılması” olmak üzere beş kod altında birleştiği görülmektedir. Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Tema: Eğitim

Y4. Her şeyin başarısı eğitilmiş personele bağlıdır. Eğitimli personelin iş sağlığı ve güvenliği konusunda riskleri azaltacağı, daha güvenli bir çalışma ortamı oluşturacağı söylenebilir.

Y20. Kurumların iş sağlığı ve güvenliği konusunda acil eylem planlarının hatta alternatiflerinin olması gerekir.

Y15. İletişim birçok sorunun çözüm yolu, bir çok başarının anahtarıdır. İş sağlığı güvenliği konusunda da iletişim kanallarının açık tutulması çok önemlidir..

Y22. İş sağlığı ve güvenliğinden etkilenecek her kesin bu konu hakkında bilgilendirilmesi, gelişmeler, olay ve durumlar hakkında bilgilendirilmeleri gerekir. Böylece önlem almak kolaylaşacaktır.

Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Tema: Güvenlik

Y10. İş sağlığı ve güvenliği ekipmanlarının bakımı yapılmalı ve ekipmanlar sürekli hazır ve çalışır durumda tutulmalıdır. Eskiyen, bozulan ya da teknolojisi eskimiş ekipmanlar derhal yenilenmelidir.

Y13. İş sağlığı ve güvenliği risklerinin en çok yaşandığı yerler laboratuvarlardır. Bu nedenle laboratuvar güvenlik önlemlerinin iyileştirilmesi önemlidir.

Y22. İş sağlığı ve güvenliği konusunda güvenlik alanları iyileştirilmeli ve gerekli önlemler üst düzeyde alınmalıdır.

Y21. İletişim hem personelin hem de yönetenin birbirinden ve kurumdan haberdar olması anlamına gelir. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği gibi bir konuda iletişimsizlik çok kötü sonuçlar doğurabilir. O halde iletişim kanallarının bu anlamda açık tutulması gerekir.

Y7. İş sağlığı ve güvenliği konusunda her fırsatta tatbikatlar yapılmalıdır. Tatbikat sayısının artırılması olay ve durumlara hazırlıklı olmayı sağlar. Tatbikat gerçeğin bir provasıdır çünkü.

Y2. İş sağlığı ve güvenliği konusunda denetimler sıklaştırılmalı, etkili ve sonuç alıcı denetimler yapılmalıdır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt sorusunda “Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığı” sorusunun cevabı aranmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimine İhtiyaçları Olup Olmadığına İlişkin Görüşler

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Acil Durum Müdahalesi	Acil eylem planları	1,4,5,7,9,11,12,14,15,16,17,19,20,21,22	15
	Tahliye usul ve yöntemleri	2,3,4,5,9,10,11,15,17,18,19,21	12
	Hızlı ve etkili iletişim	1,6,7,12,13,15,19,22	8
	Arama-kurtarma faaliyetleri	6,9,14,17,19,20,22	7
İlk Yardım	İlk yardım eğitimi	1,3,4,5,6,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21	19
	İlk yardım ekipleri/kuruluşları	1,2,5,6,7,9,12,13,14,15,16,17,18,19,21,22	16
	Aranacak telefonlar	2,4,5,7,8,10,12,15,17,19,20,21	12
	İlk yardım ekipmanlarını kullanma	3,7,8,10,12,13,15,17,21,22	10
Ekipman Kullanımı	İSG ekipmanlarını tanıma	4,5,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22	17
	İSG ekipmanlarını kullanma	1,2,3,4,5,7,9,10,11,15,16,17,18,19,20,21	16
	İSG ekipmanlarını koruma	1,2,6,7,8,9,12,13,15,16,19,22,21	13
	İSG ekipmanlarını onarma	3,4,5,6,9,14,17,19,20,22	10
Farkındalık	İSG’nin önemi	1,2,3,4,5,6,7,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21	20
	İSG’nin riskleri	2,3,4,5,7,9,11,13,14,15,17,19,20,21,22	15
	İSG bilinci	3,5,7,8,10,12,13,15,17,18,19,20,22	13

Tablo 4 incelendiğinde; öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin "Acil Durum Müdahalesi", "İlk Yardım", "Ekipman Kullanımı", "Farkındalık" temalarında toplandığı görülmektedir. Acil Durum Müdahalesi temasının "Acil eylem planları", "Tahliye usul ve yöntemleri", "Hızlı ve etkili iletişim" ve "Arama-kurtarma faaliyetleri" olmak üzere dört kod altında; İlk Yardım temasının "İlk yardım eğitimi", "İlk yardım ekipleri/kuruluşları", "Aranacak telefonlar" ve "İlk yardım ekipmanlarını kullanma" olmak üzere dört kod altında; Ekipman Kullanımı temasının "İSG ekipmanlarını tanıma", "İSG ekipmanlarını kullanma", "İSG ekipmanlarını koruma" ve "İSG ekipmanlarını onarma" olmak üzere dört kod altında; Farkındalık temasının ise "İSG’nin önemi", "İSG’nin riskleri", "İSG bilinci" ve "İSG’nin faydaları" olmak üzere dört kod altında birleştiği görülmektedir. Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Tema: Acil Durum Müdahalesi

Y4. Öğretmenlerin acil eylem planları hakkında ayrıntılı bilgilerinin olması lazım. Öğretmenler iş sağlığı ve güvenliği konusunda alternatif planları bilmelidirler.

Y17. Öğretmenler tahliye yöntemlerini ve usullerini çok iyi bilmelidirler. Çünkü okullarda binlerce öğrenci bulunmakta ve olaya ilk müdahale edecek en yakın kişiler öğretmenlerdir.

Y22. Hızlı ve etkili iletişim hayat kurtarır. Bu nedenle öğretmenlerin riskli ve acil durumlarda iletişim ağlarını nasıl kullanacaklarını bilmeleri gerekir..

Y1. Arama-kurtarma faaliyetleri iş sağlığı ve güvenliği açısından hayati öneme sahiptir. Öğretmenlerin öğrencilerini enkazlardan çıkarmaları gerekebilir, onları aramaları gerekebilir. Bu nedenle arama-kurtarma konusunda bilgi sahibi olmaları çok önemlidir.

Tema: İlk Yardım

Y5. İlk yardım hayat kurtarmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin acil durumlarda ilk yardım yapabilecek donanımına sahip olmaları gerekir. Bu da ilk yardım eğitimiyle olur

Y13. Öğretmenlerin ilk yardım ekiplerini ve ilk yardım kuruluşlarını bilmeleri, acil durumlarda kimleri ya da nereleri aramaları gerektiği konusunda bilinçli hareket etmelerini sağlayacaktır.

Y19. Acil durumlarda kullanılacak ekipmanların gerekirse öğretmenler tarafından muhafaza edilmeleri önemlidir. Öğretmenler bu konuda eğitim almalıdırlar.

Y22. İlk yardım ekipmanlarını kullanabilmek acil durumlarda çok önemlidir. Öğretmenlerin de bu durumlarda hem kendilerine hem de öğrencilerine faydalı olabilmeleri için ilk yardım ekipmanlarını kullanabilmeleri gerekir. Böylece sağlık elemanlarının işlerini de kolaylaştırmış olurlar.

Tema: Ekipman Kullanımı

Y21. Öğretmenler öncelikle iş sağlığı ve güvenliği ekipmanlarını tanımalıdırlar. Çünkü bir aleti kullanmak onu öncelikle tanımayı gerektirir.

Y1. Öğretmenlerimizin iş sağlığı ve güvenliği ekipmanlarının iyi derecede kullanıyor olmaları beklenir. Çünkü kendilerine emanet edilmiş olan çocuklara acil durumlarda yardımcı olabilmeleri için bu gerekli.

Y9. İş sağlığı ve güvenliği ekipmanlarını muhafaza etmek önemlidir. Ancak doğru bir muhafaza için eğitim almak gerekir. Çünkü bu ekipmanlar hassas ekipmanlar oldukları gibi kullanıma da hazır durumda olmalıdırlar..

Y19. İş sağlığı ve güvenliği ekipmanlarını onarabilmek önemlidir. Bu ekipmanların her zaman kullanıma hazır halde bulundurulabilmeleri için öğretmenlerin bu ekipmanları onarmayı ve bakım yapmayı bilmeleri gerekir.

Tema: Farkındalık

Y2. Öğretmenlerin öncelikle iş sağlığı ve güvenliğinin öneminin farkında olmaları gerekir. Çünkü bu başlangıçtır.

Y15. İş sağlığı ve güvenliği risklerin bulunduğu bir alandır. Öğretmenlerin riskleri bilmeleri önlem almaları ya da müdahalede bulunmaları açısından önemlidir.

Y3. İş sağlığı ve güvenliği konusunda öğretmenler bilinçlendirilmelidir. Bu işin önemi, riskleri, yöntemleri konusunda öğretmenlere bilinçlendirici etkinlikler yapılmalıdır.

Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt sorusunda “İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinin neler olduğu” sorusunun cevabı aranmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Etkinliğini Artırmaya Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Eğitim	Bütün personelin eğitimi	1,2,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22	20
	Öğrencilerin eğitimi	2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,15,16,17,19,20,21	16
	Velilerin eğitimi	3,4,6,7,10,12,13,14,15,16,18,19,20,22	14
	Tatbikatlar	1,3,5,8,9,12,16,18,19,20,22	11
	Farkındalık eğitimi	3,5,6,9,14,17,19,20,22	9
	Uygulamalı eğitimler	2,6,9,11,14,19,20,21	8
Destek ve Yardım	Parasal destek	1,3,2,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22	21
	Ekipman desteği	1,3,4,6,7,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22	18
	Personel desteği	2,4,5,6,7,9,10,11,13,16,18,19,20,21,22	15
	Uzman yardımı	1,2,6,7,8,9,12,13,15,16,19,22,21	13
Denetim	Sık denetim	2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21	20
	Etkili denetim	1,2,4,5,7,9,11,12,13,14,15,17,19,20,21,22	16
	Uzman denetimi	2,3,5,7,8,10,12,15,17,18,19,20,21,22	14

Tablo 5 incelendiğinde; iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinin "Eğitim", "Destek ve Yardım" ve "Denetim" temalarında toplandığı görülmektedir. Eğitim temasının "Bütün personelin eğitimi", "Öğrencilerin eğitimi", "Velilerin eğitimi", "Tatbikatlar", "Farkındalık eğitimi" ve "Uygulamalı eğitimler" olmak üzere altı kod altında; Destek ve Yardım temasının "Parasal destek", "Ekipman desteği", "Personel desteği" ve "Uzman yardımı" olmak üzere dört kod altında; Denetim temasının "Sık denetim", "Etkili denetim" ve "Uzman denetimi" olmak üzere üç kod altında birleştiği görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik okul yöneticilerinin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Tema: Eğitim

Y4. İş sağlığı ve güvenliği okuldaki bütün personeli ilgilendiren bir konu olduğundan yöneticiden hizmetliye kadar bütün personelin bu konuda eğitilmesi gerekir.

Y16. Okuldaki en kalabalık insan grubu öğrencilerdir. Ayrıca en yüksek risk grubu olduklarını söyleyebilirim. O yüzden öğrencilerin bu konuda eğitilmeleri önemlidir.

Y20. Veliler de okulun önemli paydaşlarıdır. O nedenle iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında bilgili olmaları gerekir.

Y22. Tatbikatlar bir çeşit prova olduğundan, olay olmadan önce nasıl davranılacağını test eder. Bu nedenle tatbikatların sık yapılarak eğitime evrilmeleri gerekir.

Y19. Okulda bulunan ya da okulla ilgisi olan her kеше bu konuda farkındalık eğitimi verilmeli ve herkes bilinçlendirilmelidir. Çünkü ülkemiz çok sık olayların yaşandığı bir ülkedir.

Y2. İş sağlığı güvenliği konusunda verilecek eğitimlerin uygulamaya dönük olması gerekir. Teorik eğitimlerin bu konuda yeterli olmayacağını düşünüyorum.

Tema: Destek ve Yardım

Y20. İş sağlığı ve güvenliği parasal harcamaları gerektirmektedir. Ekipmanları pahalıdır. Bu nedenle ciddi parasal desteğe ihtiyaç vardır.

Y15. İş sağlığı ve güvenliğinde ekipman hayati önem taşımaktadır. Bu ekipmanları bulmak, edinmek, yenilemek ve korumak çok zor ve çok önemlidir. O yüzden destek almak gerekli.

Y21. Eksik personelle acil durumlara müdahale etmeniz mümkün değil. Bu nedenle eğitilmiş iş sağlığı ve güvenliği personeline ihtiyaç vardır. Bu konuda Bakanlık başta olmak üzere yerel birimlerin de destek vermesi gerekir.

Y7. İş sağlığı ve güvenliği bir uzmanlık alanıdır. Bu nedenle uzman desteğine ihtiyaç vardır.

Tema: Denetim

Y2. Her alanda olduğu gibi İSG alanında da denetimler hayati önem taşımaktadır. Bu denetimler sık yapılması önemlidir.

Y22. İSG konusunda yapılacak denetimlerin etkili olması gerekir. Sadece denetim yapmak için denetim yapılmamalı etkili ve sonuç alıcı denetimler yapılmalıdır.

Y3. İSG denetimlerinin bu konuda uzman ekipler tarafından yapılması gerekir. Uzman olmayan denetim elemanlarının etkili bir denetim yapmaları beklenemez.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada mevcut iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşlerinin "Uygulamaların Değerlendirilmesi" ve "Sorumluluk ve Farkındalık" temalarında toplandığı; Uygulamaların Değerlendirilmesi temasının "politikaların kapsayıcılığı ve etkinliği", "güncelleme gereksinim", "kaynak ve destek temini" ve "denetim ve değerlendirme" olmak üzere dört kod altında birleştiği; Sorumluluk ve Farkındalık temasının ise "personel sorumluluğu", "önlem alma", "farkındalık oluşturma", "iletişim" ve "geri bildirim" olmak üzere dört kod altında birleştiği görülmektedir. Bu sonuçlar, literatürdeki benzer çalışmalarla kıyaslandığında tutarlılık göstermektedir. Sheehan, Donohue, Shea, Cooper & Cieri (2016) tarafından iş sağlığı ve güvenliği politikalarının etkinliği üzerine yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Gümüş (2016) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımızı destekleyen çalışmada iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının sorumluluk ve farkındalık artırma temalarına işaret ettiği belirlenmiştir. Okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda birinci derecede sorumlu olanlar okul yöneticileridir. Okul yöneticileri, yasal düzenlemeler çerçevesinde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak öngörülen önleyici faaliyetleri yürütmekle yükümlüken diğer okul personeli (memur, hizmetli, öğretmen) önlem almalı ve uygulamalıdır (Tokpınar, 2019). İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hem işverenlerin hem de işgörenlerin ne yapmaları gerektiğini, yetkilerini, hak ve sorumluluklarını düzenler ve iş yerinde sağlık ve güvenliği korumayı amaçlar (Dere, 2021).

Araştırmada, iş sağlığı ve güvenliği konusunda açık alanların iyileştirilmesine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerinin "Eğitim" ve "Güvenlik" temalarında toplandığı; eğitim temasının "Etkili personel eğitimleri", "Acil eylem planları", "İletişim sağlama" ve "Paydaşları bilgilendirme" olmak üzere dört kod altında birleştiği; güvenlik temasının ise "Ekipmanların bakımı ve yenilenmesi", "Laboratuvar güvenlik önlemlerinin iyileştirilmesi", "Güvenlik alanlarının iyileştirilmesi", "Tatbikatların artırılması" ve "Denetimlerin sıklaştırılması" olmak üzere beş kod altında birleştiği tespit edilmiştir. Díaz-Vicario ve Gairín Sallán (2017) yaptıkları çalışmada iş sağlığı ve güvenliğinde donanım ve fiziksel güvenlik önlemlerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Araştırma bulgularımız destekleyen bu sonuç donanımın ve fiziksel güvenliğin önemini vurgulayarak bu alana daha fazla dikkat edilmesini ve kaynak aktarılmasını teşvik etmektedir. Uzun (2019) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin çoğunluğunun İSG uygulaması olarak okullarda risk faktörlerini belirleyip, tehlike oluşturabilecek durumları bertaraf etmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gökdemir, Büyük, Kaçira ve Akbaba (2023)

Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

tarafından yapılan çalışmada da araştırma sonuçlarımızla paralel olarak iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimin ve güvenliğin önemli olduğu açıklanmıştır. Günay ve Özbilen (2023) tarafından yapılan çalışmada da iş sağlığı ve güvenliği konusunda personel eğitimlerinin, acil eylem planlarının, etkili iletişim sağlamanın, bilgilendirmelerin, güvenlik önlemlerinin iyileştirilmesinin, tatbikatların ve denetimlerin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada; öğretmenlerin acil eylem planları, tahliye usul ve yöntemleri, hızlı ve etkili iletişim, arama-kurtarma faaliyetleri, ilk yardım eğitimi, ilk yardım ekipleri/kuruluşları, aranacak telefon numaraları ve ilk yardım ekipmanlarını kullanma, İSG ekipmanlarını tanıma, İSG ekipmanlarını kullanma, İSG ekipmanlarını koruma, İSG ekipmanlarını onarma, İSG'nin önemi, İSG'nin riskleri, İSG bilinci ve İSG'nin faydaları konularında eğitim almaları gerektiği tespit edilmiştir. Çetindağ (2010) tarafından yapılan araştırma, araştırma bulgularımızı destekler şekilde iş sağlığı ve güvenliği konusunda düzenli eğitimlerin ve bilgilendirmenin önemine vurgu yapmıştır. Uzun (2019) tarafından yapılan araştırmasında, iş sağlığı ve güvenliğinin boyutlarının çok fazla olması sebebiyle bu konuda yaşanabilecek problemlerin çözümünde personele İSG bilincinin kazandırılması, bu bilinç için de kullanılan eğitici materyal ve araç-gereçlere daha kolay erişim sağlanabilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Günay ve Özbilen (2023) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticilerinin okullarda yürütülen İSG uygulamalarını; risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, personele İSG eğitimleri verilmesi, tehlikeli durumlara ilişkin personel ve öğrenci bilgilendirmesi yapılması, okulun ilgili bölümlerine uyarıcı ve bilgilendirici levhaların asılması, İSG kapsamında tatbikatlar yapılması, tehlikeli durumlar için gerekli ekipman kullanımı, acil durum eylem planı hazırlanması ve risk değerlendirme ekibinin kurulması gerektiğini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Okul yöneticileri çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almasını sağlamalı, bu eğitimler iş başında, iş yeri ve iş değişikliği, iş ekipmanlarının değişmesi ve teknolojik gelişmelere uğraması durumunda daha sık ve daha düzenli yapılmalıdır (Dere, 2021). Okullarda eğitim, MEB tarafından görevlendirilen, iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilgili ve donanımlı kişiler tarafından verilmektedir. Alınan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ücretsiz olup ortaya çıkan risklere göre eğitimler yinelenmektedir (Tokpınar, 2019). Acil durum eylem planında yer alan ekiplere tehlike ve acil durumlarda nasıl hareket edecekleri, ne yapacakları ve hangi eğitimleri yapacakları konusunda eğitim verilerek, İSG çalışmalarının etkili olması sağlanabilir. Tekin, Tekin, Suvaydan, Güler ve Hafızoğlu'nun (2021) araştırma sonuçları da iş güvenliğine yönelik okullarda oluşan kültürün kurumlar açısından önemli olduğunu; bu alanda verilecek eğitimlerin öğrencilerin de İSG konusunda bilgilerini artırdığını ve bu sürece olumlu tutum takınmalarını desteklediğini ortaya koymuştur. Deliönü ve Utlu (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğrenciden, öğretmenlere ve diğer çalışanlara kadar okuldaki herkese İSG ile ilgili eğitim verilmesi gerektiği üzerinde önemle durulmaktadır.

Araştırmada, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkinliğini artırmak için bütün personelin, öğrencilerin, velilerin eğitilmeleri, tatbikatlar yapılması, farkındalık eğitimleri verilmesi, uygulamalı eğitimler yapılması, parasal destek sağlanması, ekipman desteği sağlanması, personel desteği verilmesi, uzman yardımı alınması, uzmanlar tarafından sık ve etkili denetimlerin yapılması gerektiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarımıza benzer olarak, Topgül ve Alan (2017) tarafından yapılan araştırmada, okulların sağlıklı ve düzenli kurumlar olmaları ve çalışanlardan öğrencilere kadar herkesin üretken ve verimli bir ortamda bulunabilmesi açısından İSG bilincinin önemli olduğu ve bunun da bu alanda verilecek

eğitimlerle sağlanabileceği ortaya konmuştur. Günay ve Özbilen (2023) tarafından yapılan çalışmada, okullarda yürütülen İSG uygulamaları için risk faktörlerinin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması, personele İSG eğitimleri verilmesi, tehlikeli durumlara ilişkin personel ve öğrenci bilgilendirmesi yapılması gerektiği belirlenmiştir. İSG'nin amacı, çalışanlar için güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak, iş hayatının tehlikeli yönlerini ortadan kaldırarak veya iş yerinde güvenlik önlemleri ile riskleri azaltarak sağlıklarını ve hayatlarını korumaktır.

Ödenek temininde yaşanan sorunlar, İSG konusunda uzmanlaşmış personel eksikliği, İSG eğitimlerinin yetersizliği, eğitim öğretim sürecini aksatabilmesi, sözel anlatıma dayalı eğitimin yetersizliği, uygulamalara yeterli zaman ayrılamaması, uygulamalarda yaşanan tüm olumsuzluğun yöneticilere mal edilmesi iş sağlığı ve güvenliği konusunda sorun teşkil eden alanlar olarak sıralanabilir. Günay ve Özbilen (2023) tarafından yapılan çalışmada da İSG ile ilgili ödenek temini ve uzmanlaşmış personel eksikliği, okul yöneticilerinin en fazla üzerinde durdukları sorunlar olarak dikkat çekmektedir. Deliönü ve Utlu (2016) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin mali durumlar sebebiyle okullarda bu alandaki uygulamaların zaman alabildiğini açıkladıkları belirlenmiştir. Kök-Sevda (2019) tarafından yapılan çalışmada, maddi destek yetersizliği, ekipman yetersizliği, uzman personel eksikliği, okulun yapısının İSG uygulamaları için elverişli olmaması, ekipmanların pahalı olması, denetim eksikliği, ekipmanların uzun süreli kullanıma uygun olmaması, personelin uygulamalara yönelik dikkatsiz ve isteksiz olması ve yaşanan tehlikeli durumların kurum personeline mal edilmesi İSG uygulamalarının zayıf yönleri olarak açıklanmıştır. Bu süreçte okulun daha sağlıklı ve güvenli bir yönetim standardına ulaşabilmesi için kurumda İSG uygulamalarına aktif katılım önemli bir yer tutmakta (Hughes & Ferrett, 2016), İSG uygulamaları için okullarda teknik ve alt yapı ile ilgili gereksinimlerin karşılanması bu alandaki personelin yeterli bir eğitimden geçirilmesi ve doğru bir planlamanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Cereci & Çetin, 2019; Özay, Sarı-Çavdar & Tekir, 2020). Yapılan araştırmalar (Günay & Özbilen, 2023; Yılmaz, 2009), araştırma bulgularımıza benzer şekilde, okullardaki İSG'ye yönelik uygulamaların yetkili bir denetim kurulu tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesinin süreçte karşılaşılabilecek olası olumsuzlukları engelleyebileceğine vurgu yapmaktadır

5.2. Öneriler

1. İSG eğitimleri kuramsal bilgi aktarmaktan çok uygulamaya dönük olacak şekilde planlanmalıdır.
2. Okullarda İSG uygulamaları kapsamında tüm ekipman, personel ve maddi gereksinimler üst makamlar tarafından ivedilikle karşılanmalıdır.
3. Yeni yapılan okul binaları İSG kapsamında belirlenen yasal ölçütlere uygun olarak tasarlanıp inşa edilmelidir.
4. Olası riskli durumlarda ortaya çıkabilecek sorumluluğu bütün kurum personeli ve üst makamlarca ortak paylaşılmalıdır.
5. Okullardaki İSG'ye yönelik uygulamaların yetkili bir denetim kurulu tarafından denetlenmeli ve denetim sonuçları ivedilikle değerlendirilerek bu süreçte karşılaşılabilecek olası olumsuzlukların önüne geçilmelidir.
6. Okullar ile diğer resmi kurumlardaki İSG uygulamalarını karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalar yapılabilir.
7. Kamu okulları ile özel okullardaki İSG uygulamalarını karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Akdoğan, K. (2022). *Öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tutumlarının incelenmesi: İç Anadolu Bölgesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı
- Aydemir, A. (2022a). Okullarda yaşanan olası iş kazalarının türleri ve sebepleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(25), 209-225. DOI: 10.52096/usbd.6.25.13
- Aydemir, A. (2022b). Okullarda yaşanan olası iş kazalarının maliyetleri ve sonuçları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 8(16), 370-379.
- Bülbül, M. (2016). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının okullar açısından incelenmesi. 8. *Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı* içinde (2.60), 08 Mayıs 2016, İstanbul
- Cerçi, C., & Çetin, R. B. (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151-162.
- Çetindağ, Ş. (2010). *İş sağlığı ve güvenliğinin tarihsel gelişimi ve mevzuattaki güncel durum*. <http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf>
- Delionü, Ö., & Utlu, Z. (2016). Lise ve dengi okullarda iş sağlığı ve güvenliği ile iş sağlığı ve güvenliği dışındaki tehlikeler. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1514-1531. DOI: 10.14687/ijhs.v13i1.3434
- Demir, G.(2006), *İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında işyeri İSG kurallarının etkinliği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ üniversitesi, Bursa
- Dere, M. (2021). *Yatılı bölge ortaokullarının iş sağlığı ve güvenliği açısından risk değerlendirmesi (Karakoyunlu İğdir örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İğdir Üniversitesi, İğdir.
- Díaz-Vicario, A., & Gairín Sallán, J. (2017). A comprehensive approach to managing school safety: Case studies in Catalonia, Spain. *Educational Research*, 59(1), 89–106
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1-4.
- Fişek, A. G. (2014). *Çalışma yaşamında sağlık güvenlik*. Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları, Yayın No: 3/2
- Gökdemir, M. H., Büyük, M., Kaçira, M. & Akbaba, Ş. (2023). Okullara yönelik iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies*, 7(24), 121-130.
- Gümüş, B. (2016). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin irdelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul
- Günay, G. & Özbilen, F. M. (2023). Investigation of school principals' views on occupational health and safety practices carried out in schools, *E-International Journal of Educational Research*, 14(4), 288-303. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1294416>

- Hughes, P., & Ferrett, E. (2016). *Introduction to health and safety at work*. New York: Routledge
- Karadeniz-Aydın, E. (2020). *Meslek lisesi öğretmenlerinde iş sağlığı ve güvenliği performansının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Keleş, H. (2004). İş sağlığı ve güvenliği kültürü oluşturma: Türkiye’de eğitim kurumlarının karşılaştıkları zorluklar. *Milli Eğitim Dergisi*, (162), 50-67
- Kılıkış, İ., Alper, Y., Şen, Ş. & Alper, E. C. (2014). 6331 Sayılı Kanun’da iş güvenliği uzmanlığı: nitelikleri, görevlendirilmeleri ve yetkilendirilmeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(2), 43-68.
- Kızırgil, G. (2018). *Teknik bilimler meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş güvenliği algularının değerlendirilmesi Fırat Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ
- Kök-Sevda, N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu
- Öz, F. (2019). *Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürü üzerine sosyolojik bir inceleme: Diyarbakır örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
- Özay, A. D., Sarı-Çavdar, P., & Tekir, Ö. (2020, Haziran). *Okul sağlığı uygulamalarının iş sağlığı ve güvenliği açısından değerlendirilmesi*. İzmir Demokrasi Üniversitesi Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi’nde sunulmuştur.
- Özgüler, A. T., & Koca, T. (2013). Meslek yüksekokullarında iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin gerekliliği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, (UMYOS Özel Sayı), 15-20.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Principles and methods*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Sheehan C, Donohue R, Shea T, Cooper B. & Cieri, H.D. (2016). Leading and lagging indicators of occupational health and safety: The moderating role of safety leadership. *Accid Anal Prev*. 2016 Jul; 92:130-8. doi: 10.1016/j.aap.2016.03.018.
- Starman, A. B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of Contemporary Educational Studies*, (1), 28-43.
- Tekin, A., Tekin, F., Suvaydan, F., Güler, G., & Hafızoğlu, E. (2021). İlkokul öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *MCBÜ Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi*, 32(2), 9-18.
- Tokpınar, M. (2019). *Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Topgül, S. & Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 587-598.

Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

- Toprakçı, E. (2001). Güç merkezleri açısından okulun örgütsel farklılıkları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 26(26), 277-287
- Ustaoğlu, E. (2020). *Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi, Ankara
- Uzun, S. S. (2019). *Mesleki ve teknik okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilinci*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tarsus Üniversitesi, Mersin
- Wright, S. (2011). The learning station: A holistic single-case study of an after school program to address the achievement gap. *Theses and Dissertations--Educational Policy Studies and Evaluation*. https://uknowledge.uky.edu/epe_etds/33
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Qualitative research methods*. Ankara: Seçkin Publishing.
- Yılmaz, F. (2009). İş sağlığı ve güvenliğinde okul eğitiminin önemi: Modern örnekler ışığında iş sağlığı ve güvenliği lisans eğitiminin ülkemizde uygulanabilirliği. *Kamu-İş*, 11(1), 107-138.
- Zainal, Z. (2007). Case study as a research method. *Jurnal Kemanusiaan*, (9), 1-6.

Etik Beyan

Bu çalışmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla 10/08/2024 tarihli ve 5/17 sayılı Etik Kurulu Kararı alınmıştır.